

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Högskolan i Gävle

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **svenska**

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd lärartabell.

Ämneslärarutbildningen är en viktig utbildning för ämnet svenska inom Avdelningen för humaniora vid Högskolan i Gävle. De lärare som undervisar i svenska på utbildningen utgör sammantaget en väl fungerande grupp som utifrån sina olika inriktningar tillsammans strävar efter att kontinuerligt utveckla ämnet svenska inom ämneslärarprogrammet. De flesta i gruppen är lektorer.

I svenska ingår kurser med språkvetenskaplig och med litteraturvetenskaplig inriktning. I kurserna med språkvetenskaplig inriktning är lärargruppens kompetens adekvat. I gruppen finns lektorer som är inriktade på sociolingvistik, text och skrivande, grammatik och språkhistoria. Litteraturkurserna utgör den andra halvan av studenternas utbildning i svenska. I den grupp lärare som ansvarar för kurserna med litteraturvetenskaplig inriktning finns en person med lektorskompetens inom litteraturvetenskap samt en adjunkt som har skött en del av undervisningen. I uppgiften som handledare respektive examinator för examensarbeten behövs dock en lektor.

Under de senaste åren har vi haft cirka 15 ämneslärarstudenter per år som har skrivit examensarbete i svenska. Ungefär hälften av dem har valt ett ämne med litteraturvetenskaplig inriktning. Vi har velat ge

studenterna möjlighet att välja mellan språk- och litteraturvetenskapliga ämnen för examensarbetet, vilket vi menar är viktigt för utbildningen. För att stärka kompetensen inom de litteraturvetenskapligt inriktade kurserna krävs både kortsiktiga och långsiktiga lösningar. Från slutet av oktober 2018 har personalsituationen förbättrats genom att en disputerad litteraturvetare har anställts (tidsbegränsat). Personens kompetens motsvarar behoven på ett mycket bra sätt. På längre sikt behöver vi tillföra lektorskompetens i litteraturvetenskap för att kunna behålla den kvalitet i ämneslärarutbildningen som ämnesgruppen värnar om.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Ett led i att skapa en professionsinriktad miljö i ämneslärarutbildningen i svenska är att koppla samman svenskämnet delar språk och litteratur. Lärare med olika inriktning samarbetar för att hitta sätt att integrera språk- och litteraturstudierna. Det här är ett utvecklingsområde och lärargruppen fortsätter sitt arbete och avser att genomföra vissa delar från och med hösten 2019.

Ett planeringsarbete som påbörjats är att de två första kursmomenten *Introduktion till litteraturstudiet* och *Svenska språkets struktur och utveckling* i kursen Svenska för ämneslärare 1–30 ska gå parallellt under den första terminens första tio veckor. Studenterna ska tidigt i utbildningen förstå hur språk och litteratur är sammanlänkade. Det finns såväl språkliga som analytiska vinster i inlärningsprocessen, med inslag i olika kursmoment där litteraturanalyser kombineras med språkliga och form- och genrerelaterade uppgifter.

För att kunna förhålla sig till det aktuella forskningsläget i litteraturvetenskap läser studenterna både äldre och nyskrivna avhandlingar och såväl vetenskapliga som populärvetenskapliga artiklar inom området. På det sättet får de syn på bland annat vilka värderingar som framförts under olika tider som argument för litteratur och läsning. De upptäcker också att argumenten för litteratur och läsning skiljer sig åt i de olika genrerna, vetenskapliga och populärvetenskapliga. Läsningarna utgör sedan grunden för samtal där de olika teoretikernas utgångspunkter granskas. Tillsammans finner lärare och studenter styrkor, svagheter och grader av relevans i texternas argumentation.

I lärargruppen har inletts en seminarieserie med samtal utifrån texter som är intressanta för både språk- och litteraturdelarna i ämnet svenska. Till den kompetensutveckling som det innebär bidrar också att personer med andra kompetenser vid högskolan deltar i seminarierna, däribland lärare med inriktning på journalistiskt och skönlitterärt skrivande.

Vid möten i svenskans ämnesgrupp presenterar personerna i gruppen regelbundet sin forskning. En doktorand som ingår i gruppen forskar om lärarstudenters språkliga förhållande till sitt kommande yrke, med inriktning på professionell identitet. Avhandlingsprojektet gäller blivande gymnasielärare i historia. En viktig utgångspunkt är de institutionella ramar som lärarstudenter rör sig i, mellan olika akademiska institutioner och skolor. En annan forskningsinriktning är flerspråkighet. I ett projekt benämnt *Språket som nyckel* finns fyra doktorander som ingår i svenskans ämnesgrupp. Doktorandernas avhandlingsprojekt, som startats under 2018, behandlar olika aspekter av flerspråkighet, däribland språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt på högstadiet i klasser med både flerspråkiga och svenskspråkiga elever. Ett annat av avhandlingsprojekten har litteraturdidaktisk inriktning. I studien undersöks betydelsen av språklig konceptuell kompetens med inriktning mot metaforik i undervisningen av flerspråkiga elever i gymnasieskolan och hur litteraturundervisningen utvecklar elevernas språkkunskaper.

Ett exempel på hur verksamheten i projektet *Språket som nyckel* kommer lärarutbildningen i svenska till godo på ett konkret sätt är att studenter som ska skriva examensarbete kommer att få information om tänkbara uppsatssämnen kopplade till flerspråkighet.

Forskningen och forskningspresentationerna vid ämnesmöten i svenska är av betydelse för lärarutbildningen bland annat genom den kompetensutveckling som de innebär för dem som undervisar på utbildningen i svenska. Forskningsmiljön kring lärarutbildningen skapas också av de gemensamma forskarseminarier som äger rum inom Avdelningen för humaniora där ämnet svenska ingår. Det finns möjlighet att bjuda in studenter till seminarierna. Vid Avdelningen för utbildningsvetenskap anordnas högre seminarier, där teman av betydelse för ämneslärarutbildningen kan tas upp.

Som ett led i lärargruppens kompetensutveckling planerar vi att arrangera didaktiska seminarier tillsammans med gymnasielärare. Vi kommer inledningsvis att inbjuda de lärare som är lokala lärarutbildare och involverade i den verksamhetsförlagda utbildningen i svenska. Seminarierna ska vara ett kunskapsutbyte och fokusera på didaktiska perspektiv på de olika delar som ingår i svenskämnet på gymnasiet.

Vi vill också lyfta fram frågan hur svensklärarutbildning i distansform ska kunna vidareutvecklas så att studenterna får ännu fler möjligheter att utveckla sin förmåga att stå inför en grupp och att leda språk- och litteraturinriktade aktiviteter i ett klassrum. Betydelsen av att studenterna fördjupar sina kunskaper och breddar sina erfarenheter i mötet med andra studenter behöver också betonas. Studenterna ska få erfara den utveckling som sker när människor tänker tillsammans i en seminariemiljö präglad av lyssnande, samtal och gemensamt kunskapssökande.

Vid så kallade inledningsdagar deltar både campus- och distansstudenter. Dessa dagar är viktiga tillfällen för presentationer och samtal. Distansstudenterna får där möjlighet att vara delaktiga i olika kunskapsbefrämjande aktiviteter i grupp. En del studenter som reser långt ifrågasätter behovet av inledningsdagar. Ett utvecklingsområde för oss i svenskgruppen är därför att tydligare formulera de pedagogiska tankar som motiverar inledningsdagarna. Studenter kan också behöva förstå att en komplettering efter frånvaro vid en inledningsdag inte kan göras genom en skriftlig uppgift. Vi vill utveckla rutiner där lärare på en kurs enas om ett uppsamlingstillfälle då studenter som haft förhinder kan komma och redovisa uppgifter. Vi vill också utveckla en större variation i de uppgifter som studenterna får arbeta med vid inledningsdagarna och få tillstånd en tydligare progression i uppgifterna under de olika terminerna i utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten
 - visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Ämnet svenska i ämneslärarprogrammet innehåller tre kurser om vardera 30 hp samt ett examensarbete om 30 hp. Kurserna består av följande moment som alla omfattar 7,5 hp:

1–30

Svenska språkets struktur och utveckling

Språklig variation i tal och skrift

Introduktion till litteraturstudiet

Epik och didaktiska perspektiv på litteraturundervisningen

31–60

Didaktiska perspektiv på läs- och skrivutveckling för ämneslärare

Didaktiska perspektiv på ämnestexter

Lyrik

Dramatik

61–90

Svenskan från runtid till nutid

Skrivande och skrivteorier

Litteraturvetenskaplig fördjupning

Litteraturdidaktik

91-120

Examensarbete i svenska

Generellt gäller att Blackboard används som ett forum för utbyte av information och reflektioner i de olika kurserna i svenskläro-utbildningen. Förutom informationen från lärare till studenter är kontakten mellan studenterna viktig. När studenterna exempelvis reflekterar över ett kursinnehåll inför ett seminarium lägger de in skriftliga reflektioner i ett diskussionsforum. Ibland är det obligatoriskt för studenterna att

bidra med dokument vid en reflektions- eller analysuppgift. De uppmuntras därutöver att frivilligt delge varandra reflektioner och analyser, vilket bidrar till fördjupade kunskaper hos både skribenter och läsare.

För att kurserna i svenska ska bidra till utvecklingen av studenternas skrivande på ett tydligare sätt planerar vi att genomföra individuella textsamtal med varje student under den första terminen (kursen Svenska för ämneslärare 1–30). Vid samtalet kan studentens specifika behov tydliggöras. Genom en sådan insats i början av studierna kan en god grund läggas för studenternas möjligheter att hantera de språkliga krav som ställs under utbildningen.

Vår ambition är att det ska ske en progression mellan kurser på olika nivåer. Progressionen gäller bland annat studenternas tanke- och arbetsprocesser från nivån 1–30 hela vägen till examensarbetet på nivån 91–120. Progressionen gäller också de uppgifter som studenterna arbetar med i olika kursmoment. I de litteraturvetenskapliga kurser som ingår i ämneslärarstudenternas utbildning finns en tydlig progression från den första kursen på 1–30-nivån fram till den sista terminen då studenterna skriver sina examensarbeten. Som första kursmomentet på ämneslärarutbildningen i svenska ligger *Introduktion till litteraturstudiet* där nyare och äldre romaner, lyrik och dramatik studeras. Anledningen till att lyrik och dramatik introduceras redan här är att studenter som kommer till lärarutbildningen i dag har begränsade eller ibland obefintliga kunskaper om dessa genrer. Detta kan resultera i en del stress hos studenterna som kan minskas genom att studenterna introduceras till genrer som de känner sig främmande inför tidigt i utbildningen. När de senare läser fördjupningskurser i lyrik och dramatik, som kommer under deras andra termin i ämnet, är mycket vunnet genom att de har positiva förväntningar på kurserna istället för oro.

Skönlitterära texter tillhörande olika litterära genrer studeras för att studenterna ska förstå de olika genrernas möjligheter för kunskapsinhämtning, som uttrycksmedel och som arbetsverktyg som lärare. De får teoretiska verktyg som ska hjälpa dem att tala och skriva om litteratur på ett metaspråk samt att anta ett metaperspektiv på litteraturen.

Studenterna får öva sig i att själva skriva i några av de litterära genrer som studeras. De får också testa olika arbetsmetoder som innebär exempelvis dramatisering av texter, ”översättning” av äldre texter till samtidskontexter och skrivande av lyrik för att pröva olika didaktiska möjligheter i arbetet med lyrik.

Med den nuvarande utformningen ligger ett kursmoment med litteraturvetenskapligt innehåll först i utbildningen i svenska. Där får studenterna pröva på flera olika examinationsformer. De arbetar i par, i grupper och individuellt, det är muntliga och skriftliga uppgifter och de får redan från första veckan stå inför varandra i gruppen och redovisa olika uppgifter. De skriver en version av en del av ett klassiskt dramatiskt verk där de översätter det till vår egen tid och spelar upp det inför hela gruppen. Arbetssättet utvecklas i senare kurser med större krav på allt från framförande till teoretisk nivå. Därigenom blir de flesta av studenterna efter några terminer ganska orädda när de ska framträda inför sin publik av med-studenter och lärare.

För att nå fram till nya ämneslärarstudenter i det litteraturvetenskapliga studiet måste man som lärare vara medveten om att det inte finns någon garanti för att studenterna är vana läsare eller att de ens gillar att läsa skönlitteratur även om de valt att läsa till ämneslärare. Många lärarstudenter kan vara instrumentellt inställda till sin utbildning – de vill ha en yrkesexamen. Ett sätt att möta detta är att från första dagen bjuda in studenterna till reflektion över den egna utbildningsprocessen och samtal kring vilka pedagogiska tankar som ligger bakom urval, teman och arbetsmetoder under kursen. Med hjälp av de didaktiska frågorna *vad*, *hur* och *varför* startas en process där även den litteratur som finns i utbildningen hamnar under luppen: *Varför ska vi läsa detta och inte något helt annat?* Arbetssättet bidrar till att studenterna förstår sambanden mellan utbildningen och målet, som är att bli en kompetent lärare.

En tanke i skolan i dag är att eleverna ska läsa litteratur som de på något sätt kan relatera till. Metoden att starta i något bekant är relevant även under den första litteraturkursen på lärarprogrammet. Ungdomar befinner sig i fantasy- och science fiction-världar och då inte så ofta genom litteratur utan genom film och

dataspel. I lärarutbildningen kan det då vara fruktbart att kombinera läsning av litterära verk som också filmatiserats med föreläsningar, läsning av litteraturdidaktiska texter, samtal kring adaptationer och seminarier med samtal om vad, hur och varför. (Ett exempel på en adaptation är filmatiseringen (1992) av Virginia Woolfs bok *Orlando* från 1928.) I utbildningen vid Högskolan i Gävle behöver vi förhålla oss till att många studenter kommer från studieovana miljöer. Att det i litteraturkurserna finns en progression från det bekanta till det obekanta bidrar till att nya studenter inte försvinner från kursen utan vågar fortsätta.

Idéen att ungdomar ska läsa det de känner igen och känner sig hemma i behöver dock problematiseras. Om läsande sällan innebär en utmaning ger det inte heller möjligheter till utveckling. Ytterligare en komplikation är vem som ska känna igen sig i vad. Med tanke på lärosätenas breddade rekryteringsuppdrag är detta en svår fråga. Sådana frågor diskuteras med studenterna, och kursinnehållet går raskt vidare från det bekanta till okända litterära områden i en process där studenterna ska vidga perspektiven.

Redan andra veckan i det första litteraturmomentet får studenterna pröva att både läsa och skriva lyrik. De får möta modern lyrik, modernister och dadaister och inser att lyrik inte behöver vara vare sig allvarligt eller svårt. Lyrik kan bland annat vara lek eller politik. Att leka med språket, med ord och formuleringar, associationer och teman, bidrar till att ta bort rädslan inför det som studenterna tror är mycket svårt.

I en övning skriver studenterna texter utifrån några foton och texterna diskuteras sedan. Detta utvecklas vidare genom läsning av olika litteraturvetenskapliga tolkningar av en och samma dikt. Studenterna inser vilken mångfald som är möjlig och att det finns många olika sätt att både skriva och tolka lyrik. Språklig variation är en av de vinster som kan komma ur dessa övningar. Studenterna börjar få syn på de många didaktiska möjligheter som finns i att arbeta med lyrik både på ett personligt plan och som ett framtida verktyg som lärare. Allt detta fördjupas i en lyrikkurs under den följande terminen.

I den första kursen Svenska för ämneslärare 1–30 ingår kursmomentet *Svenska språkets struktur och utveckling* (7,5 hp). För att nå ett godkänt betyg på momentet ska studenterna kunna analysera svenska språkets struktur på olika språkliga nivåer, såsom fonologisk, morfologisk, syntaktisk och textlingvistisk nivå. För att uppnå detta räcker det inte att studenterna läser kurslitteraturen och tar del av föreläsningar, utan det krävs också att de aktivt arbetar med analytiska uppgifter med fokus på de olika språkliga nivåerna. Studenterna får både som övning och i examinerande uppgifter analysera det svenska språkets fonologiska egenskaper, lära sig urskilja olika ordklasser utifrån deras betydelse, form och funktion, analysera svensk ordbildning i sammansättningar och avledningar, urskilja olika typer av fraser och analysera deras struktur, analysera hur satser byggs upp av satsdelar och hur meningar byggs upp av olika typer av satser, samt hur meningar binds samman till texter.

Ett exempel på examinerande uppgifter handlar om att studenterna ska analysera en rad meningar på olika sätt. (Det kan vara en mening som *Det hade kommit flera nya sms till Maja sedan hon tittade på mobilen förra gången.*) De ska först ta ut satsdelar och presentera satslösningarna på ett tydligt sätt och därefter placera in meningarna i ett positionsschema. Studenterna ska sedan lokalisera samtliga bisatser i de analyserade meningarna. Därefter får de en mer resonerande uppgift. De ska välja ut en av de analyserade meningarna och förklara hur man går tillväga för att ta ut satsdelarna i den.

I samband med analysarbetet får studenterna kunskaper om hur det svenska språket är uppbyggt. När de lär sig att urskilja de olika språkliga enheter som språket är uppbyggt av, samt benämna dem enligt grammatisk terminologi, erhåller de också ett funktionellt metaspråk, dvs. ett verktyg för att tala om språk. I kursmomentet behöver studenterna också förstå betydelsen av att behärska metaspråket samt kritiskt reflektera över metaspråkets didaktiska värde i lärares arbete med elevers språk- och kunskapsutveckling. Dessa insikter examineras genom en skrivuppgift där studenterna även får tillfälle att träna på akademiskt skrivande och referenshantering. Ett utdrag ur instruktionen ger en bild av uppgiften:

Skriv en text (500–800 ord) om grammatikens, särskilt metaspråkets, roll i skolämnet svenska. Texten ska vara vetenskapligt förankrad, dvs. resonemangen ska vara underbyggda med referenser ur kurslitteratur och relevanta delar av skolans styrdokument. Egna reflektioner och/eller slutsatser utifrån dessa resonemang kan förstås också förekomma.

De arbetsformer som tillämpas i kursmomentet *Svenska språkets struktur och utveckling* är både muntliga och skriftliga; studenterna får ta del av föreläsningar och seminarier, och de får använda och redovisa sina kunskaper både muntligt och skriftligt. Momentet är ett av de moment som upplevs som svårast av studenterna, och det är inte ovanligt att runt hälften av studenterna, ibland något fler, inte når ett godkänt betyg vid den ordinarie examinationen. För att stötta studenterna så mycket som möjligt används ofta förinspelade föreläsningar som studenterna ser på egen hand, medan den gemensamma schemalagda tiden används för samtal och analys av språkets struktur i övningsuppgifter. Detta arbetssätt är en styrka förutsatt att den undervisande läraren får med sig studenterna in i arbetssättet. Som lärare på momentet gäller det därför att från början vara tydlig med att momentet kräver noggrannhet och engagemang, och att läsning av kurslitteraturens teori inte räcker för att förstå innehållet. För att uppnå förståelse av grammatik krävs också aktivt arbete och engagemang av varje student genom hela kursmomentet, eftersom kunskaper om språkets struktur på olika språkliga nivåer till stor del bygger på varandra: kunskap om ordklasser behövs för att förstå hur fraser är uppbyggda, och kunskaper om olika typer av fraser behövs för att förstå hur satser är uppbyggda. Häri ligger ett av kursmomentets utvecklingsområden: att arbeta fram olika sätt att motivera alla studenter till att engagera sig i kunskapsutvecklingen inom en del av svenskämnet som de finner svår, och att från och med kursmomentets första dag ge momentets innehåll den tid och eftertanke som krävs för att övervinna svårigheterna med det.

Det innehåll som studenterna möter i olika kursmoment under den första terminens studier i svenska ska ge dem en god grund till det breda kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som de ska tillägna sig under utbildningen. I kursen Svenska för ämneslärare 1–30 breddas kunskaperna från kursmomenten om litteratur och om språkets struktur med de perspektiv som aktualiseras i momentet *Språklig variation i tal och skrift*. Där studeras språklig variation och attityder till variation främst ur perspektiv som rör sociala, åldersbundna och könmässiga drag i en flerspråkig samhällskontext. Efter avslutad kurs ska den studerande kunna förstå betydelsen av språklig variation på individ- och samhällsnivå, analysera muntlig produktion och didaktiskt granska språkliga koder i och utanför skolan.

Genom föreläsningar, seminarier och andra lärandeaktiviteter om sociolingvistikens teorier och metoder och om exempelvis språklig variation och social identitet, flerspråkighet ur individuell och samhällelig aspekt, språkattityder och skillnader mellan vardagsspråk och vetenskapligt språk får studenterna möjlighet till breddad och fördjupad kunskap om och reflektion kring språk och språkanvändning. Det didaktiska perspektivet finns hela tiden med i de olika lärandeaktiviteterna. Varierade examinationsuppgifter bidrar till att olika kompetenser hos studenterna kan tas tillvara och utvecklas: seminarier med individuella förberedelser och efterarbete, inlämningsuppgifter individuellt och i grupp, hemtentamen, projektarbete i grupp.

I den tredje termin som ämneslärarstudenterna läser svenska ingår kursmomentet *Svenskan från runtid till nutid* (7,5 hp). I momentet behandlas svenska språkets historia och utveckling från runsvenska till nusvenska, och för att nå ett godkänt betyg ska studenterna bland annat kunna redogöra för det svenska språkets utveckling och använda sina kunskaper om språkförändringar för att reflektera över nutida språkförändringar. Eftersom svenska språket har förändrats avsevärt under den tidsperiod som det språkhistoriska studiet omfattar behöver studenterna de kunskaper om svenska språkets struktur som de ska ha tillägnat sig under den första terminen för att kunna tillgodogöra sig kursmomentets innehåll avseende språkliga förändringar och textanalys.

Många studenter upplever kursmomentet om svenskan från runtid till nutid som teoretiskt tungt, och för att tillhandahålla så mycket undervisningstid som möjligt i relation till timtilldelningen används förinspelade föreläsningar som studenterna kan se på egen hand. Då kan den gemensamma schemalagda tiden

användas för samtal om det som är svårt att förstå i litteratur och föreläsningar samt för språkliga analyser av språkhistoriska källtexter, där studenterna upptäcker konkreta exempel på de språkliga drag och förändringar som de har fått kännedom om genom föreläsningar och kurslitteratur. De texter som studenterna arbetar med under den gemensamma schemalagda tiden härrör från cirka år 400 till 1900, vilket innebär att studenterna behöver läsa, tolka och språkligt analysera runinskrifter och medeltida landskapslagar såväl som texter av sentida författare som har förnyat det svenska språket, däribland August Strindberg. Ett problem som är svårt att undvika när det gäller innehållet i kursmomentet är att det behöver struktureras kronologiskt för att studenterna ska kunna följa språkets utveckling över tid, vilket medför att de språkformer som de möter först är de som är svårast att förstå, med ord som de inte känner igen och grammatik som är mer komplex än den som de känner till från nusvenskan. "Att läsa medeltida svenska är som att läsa ett helt annat språk" är en återkommande kommentar från studenterna. Det är en utmaning att motivera dem till att ta sig an texterna trots att de är svåra att förstå och att hjälpa dem att komma till insikt om att de behöver gå systematiskt tillväga och låta det ta tid. En fråga som studenter ibland ställer är om de behöver förstå vad det står för att kunna analysera språket, och analysarbetet hjälper dem att inse att det behöver de göra, eftersom innehåll och form inte kan separeras.

Kursmomentet *Skrivande och skrivteorier* ingår i kursen Svenska för ämneslärare 61–90. I momentet behandlas främst sociala och interaktionistiska, men också kognitiva, teorier om skrivande på ett första- respektive andraspråk, liksom historiska och ämnesdidaktiska aspekter på skrivande, genrer och texttyper i och utanför skolan. Uppläggningsen av momentet innebär att olika infallsvinklar på skrivande kopplas samman: studenternas egna erfarenheter av skrivande, skrivande i olika sammanhang i samhälls- och yrkesliv, momentet skrivande i skolans kursplaner, elevers skrivande, elevernas skrivande i deras kommande yrken och teorier om skrivande. Det är här viktigt att studenterna erfar den röda tråden mellan de olika infallsvinklarna och de många olika skrivsituationer som studenterna är deltagare i för att förstå sina kommande elevers skrivaktiviteter.

Kunskapsmålen innebär att studenterna ska kunna behandla skrivande utifrån olika teoretiska och didaktiska aspekter. De ska bland annat kunna jämföra och kritiskt granska processorienterat skrivande, genreskrivande och multimodala aspekter inom skrivforskning utifrån didaktiska perspektiv. I kursmomentet ska studenterna också reflektera över hur dagens skriftanvändning hos individer och på samhällsnivå (i olika textkulturer och verksamhetstyper) inverkar på vilka skrivkompetenser som svenskämnet ska utveckla hos eleverna.

En uppgift där studenterna samlar underlag till sina reflektioner innebär att de undersöker skrivande i arbetslivet och diskuterar det vid ett seminarium. Varje student ska följa och intervjua minst en person om skriftbruk i arbetet. Studenterna uppmanas att välja personer med yrken som inte har skrivande som ett tydligt innehåll. Till de frågor som studenterna kan ta upp med informanterna hör om det skett förändringar i skriftbruket över tid på arbetsplatsen och hur eventuella krav på läsande och skrivande upplevs. Vid seminariet diskuteras hur gymnasieskolan kan eller bör arbeta med skrivande för att förbereda elever för skriftbruk i arbetslivet. Reflektionsuppgiften redovisas sedan individuellt i skriftlig form.

Ytterligare ett exempel på hur progressionen mellan kursnivåer tar sig uttryck är en uppgift i *Didaktiska perspektiv på läs- och skrivutveckling för ämneslärare* på nivån 31–60, där studenterna ska tillämpa kunskaper från första terminens språkstrukturmoment i ett grupparbete. Inför 2019 planerar vi att en uppgift i kursmomentet *Didaktiska perspektiv på ämnestexter* (nivån 31–60) och en uppgift i *Skrivande och skrivteorier* (nivån 61–90) relateras till varandra på ett tydligt sätt. I *Didaktiska perspektiv på ämnestexter* ska studenterna göra en gruppuppgift där de samlar in exempel på texter som används i olika skolämnen. I *Skrivande och skrivteorier* följer varje student individuellt en elev på gymnasiet under en dag för att undersöka vilka olika skrifthändelser som eleven är involverad i.

Ett led i att utbilda svensklärare som kan bidra till att elevernas skrivande utvecklas är studenternas eget förhållande till skrivande. Vi strävar efter att på olika sätt stärka studenternas identitet som skribenter, så att de uppfattar sig själva som skrivande människor. I ett projekt som vi planerar ska studenterna få pröva

genren essä. De ska introduceras till genren av en lärare vid Avdelningen för humaniora som själv är etablerad essäförfattare. De kommer sedan att få arbeta med både vetenskapliga och friare former av essän.

Genom mötet med essägenren ska studenterna få bredda sin språkliga repertoar. De ska också få reflektera över hur introduktionen till genren fungerade för dem och hur en sådan introduktion kan utformas. Reflektionen ger dem kunskaper som de kan tillämpa i sitt arbete med elevers skrivutveckling.

Ett område som vi i lärargruppen i svenska vill utveckla är svensklärarstudenternas kontakt med lärarstudenter i andra ämnen. Sådana kontakter är generellt sett värdefulla för studenterna. Mer specifikt planerar vi ett gemensamt kurstillfälle för ämneslärarstudenter i svenska och i matematik. Det som då ska fokuseras är vilka semiotiska resurser som används i meningsskapandet i olika ämnen i skolan. Studenter ska få fördjupad kunskap om vilken betydelse och funktion som exempelvis bilder och figurer har i olika sammanhang.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I svenskämnet som helhet förekommer vetenskapliga metoder av skiftande slag, såväl kvalitativa som kvantitativa. Genom utbildningen kommer svensklärarstudenterna i kontakt med olika metoder och får uppgifter som innebär att de ska tillämpa metoderna alltmer självständigt.

I kursmomentet *Språklig variation i tal och skrift* i kursen Svenska för ämneslärare 1–30 får studenterna genom föreläsningar kunskap dels om den bredd av teorier och forskningsmetoder som används inom sociolingvistik, dels om forskningsresultat som belyser språklig variation mellan olika grupper, språklig förändring och språkets identitetsskapande funktioner. Genom seminarier och andra examinerande moment får studenterna träning i att kritiskt förhålla sig till teorier och forskningsresultat, analysera eget och andras språkbruk samt reflektera över vilka implikationerna är för yrkesutövningen.

Studenterna genomför en gruppuppgift där de utför en liten studie inom området sociolingvistik och presenterar resultaten inför resten av kursdeltagarna. Studenterna ansvarar för att utforma en studie som är förankrad i teori och baserad på någon eller några av de många metoder som används inom sociolingvistik.

På nivån 61–90 får studenterna fördjupad kunskap om forskningsmetoder som bidrar till förståelsen av skrivande med olika syfte och i olika kontexter. I kursmomentet *Litteraturvetenskaplig fördjupning* får studenterna möjlighet att göra en mindre forskningsstudie som blir en förberedelse för examensarbetet. De möter teorier och metoder som används i litteraturvetenskapen och får träning i att tillämpa dem.

När studenterna gör sitt examensarbete ökar de ytterligare sin kunskap om och sin förmåga att tillämpa olika vetenskapliga metoder. I början av examensarbetesterminen tar studenterna del av tidigare forskning med metoden i fokus och möter då exempelvis kvalitativa litteraturstudier, närläsning, elevtextanalys, grammatisk analys, innehållsanalys och diskursanalys. Vilken metod som en student sedan använder avgörs dels av huvudinriktningen språk eller litteratur, dels av frågeställningarna i examensarbetet. Genom examensarbetet får studenterna en vetenskaplig skolning som innehåller en tydlig koppling mellan vedertagna vetenskapliga metoder och den didaktiska relevansen i forskningen.

Detta mål redogörs för även i del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Med start hösten 2018 har ämneslärarstudenterna i svenska möjlighet att delta i ett pilotprojekt om litteraturdidaktik. Ett syfte är att undersöka studenternas läsintresse när de startar ämneslärarutbildningen och deras upplevelser av litteraturläsning i kurserna i utbildningen. I projektet involveras studenterna i forskningsfrågor redan under kursmomentet *Introduktion till litteraturstudiet*. Studenterna deltar med tankar och texter som senare analyseras av läraren. Frågan varför vi ska läsa litteratur är en viktig utgångspunkt för diskussioner som ska fångas upp i projektet. Ett exempel på en skrivuppgift för studenterna efter att de har läst en roman är att de ska visa i sin text att de utifrån relevanta teorier som de läst under kursen självständigt kan problematisera romanens tematik och samhällsrelevans. Så här långt visar undersökningen att det sker en märkbar utveckling av studenternas läsintresse och förmåga att resonera om litteratur. I momentet *Litteraturdidaktik* på nivån 61–90 kommer nya forskningsfrågor att ställas till studenterna som då läst ett tag. När den senaste kullen lärarstudenter under våren 2019 läser lyrik och dramatik (på nivån 31–60) möter de medverkande studenterna ytterligare en omgång forskningsfrågor. Den ansvariga läraren planerar att utveckla pilotprojektet till ett forskningsprojekt som ska pågå i nära anslutning till ämneslärarnas utbildning, progression och läroprocess. Intresset hos de studenter som började sina studier i svenska hösten 2018 liksom hos studenterna på nivån 61–90 har varit stort. Samtliga studenter har gett sitt tillstånd till att läraren använder deras texter i sin studie.

Projektet syftar också till att nya arbetsmetoder inom litteraturstudier/litteraturdidaktik och språkstudier/språkdidaktik prövas och undersöks. Här ska de litteraturvetenskapliga och de språkvetenskapliga perspektiven kopplas samman.

I några av kursmomenten i svenska ingår en typ av uppgift där studenterna ska fördjupa sin läsning av kurslitteraturen genom att reflektera över valda avsnitt och koppla dem till sin roll som lärare. Så här kan beskrivningen av uppgiften se ut:

Välj tre citat från kurslitteraturen som illustrerar tre olika teman du tycker är intressanta och angelägna för dig som blivande lärare. Beskriv med egna ord på vilket sätt dessa teman är relevanta för

lärare och elever i skolans verksamhet. Formulera tre diskussionsfrågor som du tycker aktualiseras av citaten och dina reflektioner.

Välj fyra citat från litteraturen som du fastnat för. Formulera om citaten till egna ord. Fundera över vilka konsekvenser det du skrivit har för din roll som lärare. Formulera slutligen frågor som du tycker aktualiseras av citaten och dina resonemang.

Genom uppgiften utvecklar studenterna sin förmåga att självständigt tillvarata och reflektera över erfarenheter och forskningsresultat som framkommer i kurslitteraturen. Det är ofrånkomligt att förmågan utvecklas i olika hög grad hos olika studenter. Uppgiften bidrar dock till att alla studenter ökar sin förståelse av betydelsen av att förankra lärarrollen i forskning.

Examensarbetskursen i svensklärarytbildningen utgör 30 hp. Studenterna kan välja mellan litteraturvetenskaplig och språkvetenskaplig inriktning. En del av studenterna vet i förväg vilken inriktning de ska välja, medan andra väljer i kursens början.

Kursen har en utformning som innebär en tydlig struktur både innehållsligt och tidsmässigt. Kursen inleds med inlägg om teori och metod och studenterna läser därefter in sig på forskning som gäller det tema och de frågeställningar som de har valt för sin uppsats. Därigenom får studenterna en fördjupning av sina kunskaper i litteratur- respektive språkvetenskap .

Utformningen innebär också att studenterna ingår i handledningsgrupper. I grupperna läser de och ger varandra återkoppling på uppsatstexten i dess olika stadier. Grupphandledningen har varit av stor betydelse för hur studenternas ämneskunskaper och skrivande har utvecklats.

Studenterna är oftast mycket engagerade under examensarbetesterminen. Examensarbetet är ett självständigt arbete på avancerad nivå, och studenterna ska på ett kvalificerat sätt kunna kombinera teoretiska kunskaper med ett didaktiskt perspektiv. Den tydliga strukturen i uppsatsarbetet som vi har utformat har bidragit till att i stort sett alla studenter blivit klara med examensarbetet inom planerad tid.

För att ytterligare utveckla utformningen av examensarbetskursen planerar vi att arrangera ett nationellt webbaserat möte med personer från de lärosäten som har svensklärarytbildning. Vid mötet kan bland annat ämnes- och metodval, utformning av handledning, betygskriterier, textnormer och examensarbetets omfattning diskuteras. Utbytet av erfarenheter ger insikter om möjliga och lämpliga förändringar och blir ett led i en kvalitetssäkring.

Detta mål redogörs för även i del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

De litteraturvetenskapliga studierna varvas hela tiden med läsning av litteraturdidaktiska texter som diskuteras gemensamt under seminarier. Studenterna får examinerande mindre skrivuppgifter där de både individuellt, i par och i grupper diskuterar litteraturdidaktikers argumentation för olika förhållningssätt och praktiska arbetsmetoder. Litteraturens plats i svenskundervisningen, som verktyg, metod och/eller självändamål, problematiseras och granskas med syftet att studenterna ska samtala, skriva och argumentera sig fram till egna positioner. De ska som utexaminerade lärare ha formulerat ett eget förhållningssätt och även ha börjat utveckla metoder inför sin yrkesverksamhet i skolan. Vid examinationen av kursmomentet *Litteraturdidaktik* på nivån 61–90 och slutligen i examensarbetet visar de flesta av studenterna att de är på god väg i utvecklandet av dessa förmågor.

På nivån 31–60 finns kursmomentet *Didaktiska perspektiv på läs- och skrivutveckling för ämneslärare*. För att nå ett godkänt betyg i detta moment behöver studenterna ha olika typer av kunskaper och förmågor: med hjälp av en relevant teoretisk terminologi kunna redogöra för utveckling av ungas läsande och skrivande, även ur ett flerspråkighetsperspektiv; visa teoretisk beredskap för att kunna tillämpa olika läs- och skrivutvecklande arbetssätt samt för att bedöma läs- och skrivutveckling (också ur ett flerspråkighetsperspektiv); förhålla sig kritiskt till olika uppfattningar om och normer för läs- och skrivutvecklande arbete; kunna diskutera och problematisera relationen mellan språk- och kunskapsutveckling i svenskämnet.

De arbetsformer som tillämpas i momentet är muntliga och skriftliga; studenterna får ta del av föreläsningar och diskutera momentets innehåll vid seminarier. Momentet innehåller både muntliga och skriftliga examinationer individuellt och i grupper. I följande exempel på ett examinerande grupparbete ska studenterna tillämpa en analysmodell från kurslitteraturen och resonera om undervisningsstrategier kring arbete med elevtexter:

Varje grupp väljer en elevtext som ska analyseras och granskas enligt kapitel 2 i *Tala mera om språk: Textgenomlysning med grammatiska redskap* (Lundin). Analysen redovisas skriftligt (ifyllt typplatschema) och muntligt (presentation inför resten av studentgruppen av urskiljbara språkliga mönster i elevtexten som typplatschemat synliggör, skriftspråkliga utvecklingsområden, tänkbara uppföljande och fortsatta undervisningsstrategier). Varje arbete redovisas i 20–30 minuter inkl. diskussion.

Nedan följer några exempel på individuella examinerande uppgifter som visar förmågor som studenterna ska ha tillägnat sig för att få godkänt betyg på kursmomentet. De ska kunna analysera elevers språkutveckling med koppling till skolans styrdokument och ha kunskap om centrala begrepp. Här framgår även vikten av att ha ett metaspråkligt perspektiv liksom ett flerspråkighetsperspektiv.

- Välj ut en av de elevtexter som användes vid seminariet om bedömning av elevtexter och skriv en analys av den enligt den modell för bedömning av elevtext som finns i *Bedömning av elevtext* (Palmér & Östlund-Stjärnegårdh), där du lyfter fram både styrkor och svagheter. Drag i elevtexterna som lyfts fram i bedömningen ska kompletteras med belysande exempel ur elevtexten, så att din text är tydligt och korrekt förankrad i den elevtext som du bedömer. Använd ett relevant och adekvat metaspråk. Komplettera analysen med några få (ca 3) aspekter av skrivandet som eleven bör arbeta vidare med samt motivera dessa val med stöd i kunskapskraven för Svenska 1. Omfång: 500–800 ord
- Redogör för och jämför hur begreppen genre, texttyp och textaktivitet definieras i olika delar av kurslitteraturen. Diskutera de olika begreppens relevans i koppling till någon modell för skrivundervisning (som du har läst om i kursmomentet), där du fokuserar på skrivande av diskursiva texter. Glöm inte bort att få med flerspråkighetsperspektivet i din text. Omfång: 500–800 ord
- Redogör för vad inferenser är och diskutera vilken roll de spelar för elevers läsande och läsutveckling samt resonera om hur man kan bedöma elevers förmåga att inferera. Glöm inte bort att få med flerspråkighetsperspektivet i din text. Omfång: 500–800 ord

Ett utvecklingsområde i kursmomentet utgörs av de delar som berör läsutveckling. När studenterna tänker på elevers läsning och läsutveckling tänker de ofta i första hand på läsning av skönlitteratur, och distinktionen synliggörs inte så väl i den kurslitteratur som gäller läsutveckling. Ett tydligare fokus på att läsutveckling även handlar om läsning av diskursiva texter, däribland facktexter inom olika ämnen, vore önskvärt att arbeta in i momentet. Läsande och läsutveckling är också ett område för lärargruppens kompetensutveckling.

Ett exempel på ett annat utvecklingsområde rör den språkliga delen av bedömning av elevtexter. De flesta studenter tenderar att främst lokalisera enkelt identifierade stavfel och andra problem på textens yta men undviker att ta ställning till texternas meningsbyggnad och textbindning. Då krävs en djupare förståelse än endast kommentarer om att meningarna är långa eller korta. Studenterna har ofta svårt att se att meningsbyggnaden kan vara en styrka i en text där stavningen är en svaghet. Orsaken till det är förmodligen att de fortfarande upplever grammatik som något svårt och att de känner sig osäkra. En uppgift som genomförs i grupp har tillkommit som ett försök att avhjälpa åtminstone en del av denna osäkerhet, men uppgiften har hittills genomförts bara en gång vilket gör resultatet svårt att utvärdera.

I kursmomentet *Skrivande och skrivteorier* (i kursen Svenska för ämneslärare 61–90) gör studenterna en didaktisk tillämpning av sina kunskaper om skrivande i en gruppuppgift som består i att formulera ett förslag till skrivprojekt som kan fungera på högstadiet eller gymnasiet. I uppgiften ingår att beakta skrivande i såväl praktik som teori. Studenterna ska beskriva målet med projektet, tillvägagångssättet och projektets teoretiska förankring. De ska även relatera till gällande läroplaner.

I den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) knuten till ämnet svenska står det didaktiska perspektivet i centrum. Kursen omfattar 7,5 hp och ligger under termin 8. Studenterna har då läst antingen 60 eller 90 hp svenska (beroende på kursval som de gjort).

I kursen fokuseras studentens förmåga att skapa förutsättningar för alla elevers lärande och utveckling inom ämnet svenska utifrån läroplanens mål. Studenten ges fördjupad möjlighet att reflektera över svensk läraryrkets innehåll och sin egen utveckling mot ett professionellt förhållningssätt gentemot elever, kollegor och föräldrar. Som kursplanen visar förväntas studenten efter avslutad kurs ha utvecklat sin didaktiska kompetens på en rad områden:

- redogöra för skolans styrdokument, såväl nationella som lokala
- tillämpa skolans styrdokument i undervisningen i ämnet svenska
- visa förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas inom ämnet svenska
- sätta mål för, planera och genomföra pedagogisk verksamhet inom ämnet svenska
- visa ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och kollegor
- observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers utveckling i förhållande till verksamhetens mål i ämnet
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund

I kursen ingår *planering, genomförande, bedömning* och *utvärdering* av undervisning inom svenskämnet. Studenten utför praktiskt lärararbete på sin VFU-plats utifrån sina inhämtade kunskaper och övar sin förmåga att relatera undervisning till svenskämnets olika delar. Kursen syftar också till att en progression i studenternas ämnesdidaktiska reflektion och problematisering av undervisning i svenskämnet ska komma till stånd.

VFU-kursen innehåller flera examinerande uppgifter som utgår från tidigare kursmoment i svenska för ämneslärare. Studenten ska kunna visa förmåga att använda dessa kunskaper under VFU-kursen och tillämpa dem i examinationsuppgifterna. I den första uppgiften är fokus på *planera, genomföra* och *bedöma*. Hur uppgiften ska genomföras planeras i samråd med den lokala lärarutbildaren, LLU. Uppgiften är inriktad på olika aspekter av text och elevers skrivande:

- a) Planera och genomför textsamtal om textgenrer med eleverna.
- b) Planera och genomför ett skriftligt arbete med elevernas utifrån uppgift 1a.
- c) Bedöm genom att ge återkoppling på texterna till eleverna.

Studenten ska i samråd med LLU-aren kommentera elevernas texter. Kommentarer ska lyfta fram styrkor i texterna och ge förslag på vad som kan förbättras och utvecklas. Detta ska ske i enlighet med kunskapskraven i Lgy11.

Den andra examinationsuppgiften innebär en skriftlig utvärdering av uppgift 1 med både didaktisk och teoretisk inriktning. Studenten ska referera till relevanta källor i form av kurslitteratur och kursplaner.

Den tredje examinationsuppgiften är muntlig och inriktad på det praktiska genomförandet av uppgift 1. Under en heldag på högskolan redovisar studenterna och diskuterar i grupper de genomförda uppgifterna med fokus på samtal om textgenrer. Ett viktigt syfte med dagen är att studenterna ska ta del av varandras erfarenheter och delta i samtal utifrån sina erfarenheter i skolverksamheten. Redovisningen ska innehålla punkterna nedan:

- Hur motiverar du ditt tillvägagångssätt i samtalen med eleverna? Tydliggör syftet med god förankring i styrdokument och kurslitteratur från relevanta kursmoment i svenska för ämneslärare.
- Hur planerade du inför samtalen? Vilka genrer valde du och varför valde du dem?
- Vad ville du uppnå med samtalen? Hur beskriver du den pedagogiska grund du utgick från?
- Hur genomförde du samtalen med eleverna? Ge exempel på hur du samtalade med eleverna. Lyft in det material du har med dig och visa exempel på texter från de olika genrerna.
- Redogör för resultatet av samtalen. Det bör framgå vilka reaktioner du fick från elevgrupperna och hur du bemötte olika tankar och funderingar som eleverna hade.

Studenterna ska också ta hänsyn till återkoppling från LLU-aren och presentera denna återkoppling på ett tydligt sätt mot slutet av redovisningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I kursmoment där elevers läsande och skrivande behandlas aktualiseras ett fokus på varje elevs utveckling. Genom att få kunskap om olika sätt att analysera exempelvis elevtexter utvecklar studenterna sin förmåga att ge sådan återkoppling som kan möta varje elevs behov.

Detta mål redogörs för även i del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

I momentet *Språklig variation i tal och skrift* i kursen Svenska för ämneslärare 1–30 behandlas teori och forskningsresultat som belyser olika aspekter av språk och kön/genus och ställs i relation till yrkesutövningen.

Inom litteraturkurserna är jämställdhetsperspektivet en självklarhet och väl förankrat i innehåll, material, utformning och genomförande. Jämställdhetsperspektiv aktualiseras genom läsning av kvinnliga och manliga författare och studier av litteraturhistoriens värderingar av historiska författarskap och omvärderingar som kommit med genusteorier under senare år. Den genusforskning som studenterna tar del av är gjord av kvinnor och män. Litteraturkurserna bidrar till att studenterna får syn på och kan diskutera följderna av ett patriarkalt system för olika grupper av människor. Något som kan tas upp i diskussionerna är pojkars förhållande till de manlighetsideal som framställts genom historien och nu i fiktioner, framför allt i film. Det finns gott om belysande skönlitteratur att utgå ifrån, såväl äldre som modern. Teoribildningen inom området är komplex och rymmer även en del män som har stått på de teoretiska barriärerna tillsammans med kvinnorna. Genom att det lyfts fram i lärarutbildningen stärks både kvinnliga och manliga studenter.

I litteraturkurserna diskuteras etnicitets- och klassproblematik. Många av studenterna kommer från studieovana hem och kan vara de första i sin släkt som går en högre utbildning. Manliga studenter kan behöva ta strid med sina fäder på grund av sitt intresse för studier och att de väljer att bli just lärare.

Till detta kommer att vi har en hel del studenter från andra språk- och kulturområden. Förutom att de ibland måste arbeta extra med svenska språket kan de möta nya genus- och kulturnormer som de ska anpassa sig till. Detta ställer stora krav på oss som lärarutbildare. Det tar stora resurser i anspråk som oftast inte synliggörs utan arbetet ska ingå i det som ska göras i en kurs. Vi som är lärarutbildare gör det arbetet, eftersom vi är hängivna vårt uppdrag. Ibland framstår dock uppdraget "breddad rekrytering" som ett omöjligt uppdrag: I princip alla ska få möjlighet att genomgå en högskoleutbildning, men det följer inga extra medel med uppdraget. Vår arbetsinsats förväntas ingå i den reguljära verksamheten. I realiteten kostar uppdraget mer tid, och varifrån resurserna ska tas måste tydliggöras. Vi kan se resultat av arbetsinsatsen genom att studenterna får större mod och ökar sin kompetens. Många av dem når så småningom den nivå som krävs för att de ska klara utbildningen.

Detta redogörs för även i del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

En faktor som är viktig för utbildningens kvalitet är det engagemang som finns i lärargruppen. Vi lärare för en ständig dialog om sådant som kursinnehåll, kurslitteratur och examinationsformer. Vi har också regelbundna samtal med utbildningsledaren för ämneslärarprogrammet.

Något som utgör en svårighet i arbetet med lärarutbildningen är att avgöra vilka insatser som kan göras för att de studenter som inte klarar studierna ska göra det. I vissa fall är det nödvändigt med ett omfattande stöd och upprepade examinationstillfällen. Ett utvecklingsområde är att tillsammans med utbildningsledaren förtydliga rutinerna för åtgärder när en students arbetsinsats eller förmåga inte räcker till för studierna.

Ett problem är att arbetet med studenter som har svårigheter i studierna inte ryms i den timtilldelning som kurserna i svenska har. Även när studenter beviljas särskilt pedagogiskt stöd krävs det extra arbetsinsatser av undervisande lärare. Vår erfarenhet är att vi som utgör lärargruppen gör det vi förmår för att studenterna ska kunna genomföra sin utbildning inom planerad studietid. Vi har dock inte det utrymme i våra tjänster som behövs dels för direkta insatser gentemot studenterna, dels för kontinuerlig utveckling av undervisningsformer som kan möta olika studenters förmågor och behov. Det timantal för undervisning som ges i tjänsteplaneringen utgår från den tilldelning som gäller för kurser inom humaniora. Vi ser ett behov av en fördjupad diskussion på nationell nivå om vilken roll ämnet svenska i högskolan ska ha i insatser för studenter som inte klarar sina studier på grund av otillräcklig läs- och skrivförmåga. För ämneslärarstudenter i svenska gäller att de både ska ha en egen språkanvändning som fungerar i akademiska studier och genom studierna förbereda sig för att kunna verka för olika elevers språkutveckling.

Efter varje kurs får studenterna en kursvärdering som automatgenereras. Kursansvarig lärare har möjlighet att lägga till frågor, men vår erfarenhet är att de befintliga frågorna inte är optimala för den information som vi önskar få från studenterna för att kunna utveckla kurserna. Vid en 30-poängskurs kommer kursvärderingen efter avslutad kurs, och då har studenterna inte de första kursmomenten i färskt minne. Det kan vara svårt att uttyda i värderingarna vilket moment som studenterna har i åtanke när de svarar eftersom det sällan preciseras. Det är också ett problem att svarsfrekvensen ofta inte är så hög. Studenterna får automatiskt en sammanställning av svaren i kursvärderingen. Läraren kan ta bort eventuella formuleringar i fritextsvar som kan uppfattas som kränkande.

Flera lärare kompletterar den automatiska kursvärderingen med en utvärdering av det egna kursmomentet. Därigenom kan man som lärare få återkoppling som är tydligare relaterad till det genomförda kursmomentet.

Ämnesgruppen i svenska har diskuterat olika sätt att utveckla kursutvärderingarnas utformning och rutinerna kring hanteringen av dem. Ett sätt som har diskuterats är att systematiskt genomföra en kursvärdering i slutet av varje kursmoment i stället för i slutet av varje kurs om 30 hp. Undervisande lärare ska ha tre veckor på sig efter kursmomentets slut innan återkoppling ska skickas till studenterna. Läraren har då hunnit bedöma examinationsuppgifter och sammanställa kursmomentets resultat. Det är av stort värde att få mer specifika synpunkter på varje kursmoment från studenterna. Det finns även en potentiell förbättring av studenternas deltagande om kursvärderingen sker i direkt anslutning till ett kursmoment när det är aktuellt för studenterna. Med återkoppling tre veckor efter kursmomentets slut har undervisande lärare möjlighet att ge en mer heltäckande återkoppling på utvärderingen till studenterna.

Vi i svenskgruppen önskar få möjlighet att arbeta mer systematiskt med uppföljning av svensk lärarutbildningens innehåll, utformning, genomförande och examinationsformer. Sådant arbete behövs för att vi i hög grad ska kunna uppfylla de kvalitetskrav som olika intressenter och vi själva har på utbildningen.

Detta redogörs för även i del 1.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Den strävan som vi i svenskgruppen har att studenterna ska delta aktivt i de olika inslagen i kurserna innebär också att vi strävar efter att involvera dem i kursutformning och kursutveckling. Varje undervisande lärare kan på olika sätt engagera studenterna i utformningen av ett kursmoment. Det didaktiska perspektiv som är en del av varje kursmoment gör att studenterna kan förväntas bidra med genomtänkta synpunkter på den egna utbildningens utformning.

Ämnesansvarig i svenska har verkat för att tydliggöra studenternas roll i arbetet med kursplaner genom att ta upp ärendet på högre nivåer än det enskilda ämnet. Frågan hur studenterna kan involveras på ett systematiskt sätt måste utredas vidare.

Vi i lärargruppen i svenska arbetar med att utveckla rutiner för hur vi tillvaratar studenternas synpunkter på ett mer systematiskt sätt. Vi vill utprova gemensamma former för en återkommande punkt i kurserna där vi utvärderar exempelvis kurslitteratur, arbetssätt och examinationsformer tillsammans med studenterna. En sådan formalisering ska bidra till att utvärderingar blir ett väl fungerande utvecklingsverktyg.

Den återkoppling som tidigare studenter ger när de är verksamma som lärare är viktig. Det är mycket inspirerande att som lärarutbildare få hälsningar som de här:

Nu har jag varit verksam gymnasielärare några månader och det går inte en dag utan att jag tackar dig för alla kunskaper och all lärdom du har givit mig under min studietid.

Jag är evigt tacksam för alla inspirerande samtal vi har haft tillsammans med dig

Jag är så glad över att du har lärt mig ge återkoppling på ett konkret sätt

Du har givit mig så mycket kunskaper som har lett till att jag i dag känner mig trygg i klassrummet.

Detta redogörs för även i del 1.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Inför 2019 planerar lärargruppen i svenska att arrangera didaktiska seminarier tillsammans med gymnasielärare om de olika delar som ingår i svenskämnet. Vi kommer inledningsvis att inbjuda de lokala lärarutbildare som är involverade i den verksamhetsförlagda utbildningen i svenska. Det kunskapsutbyte som sådana seminarier innebär bidrar till att svensklärarutbildningen kan utformas så att den utvecklar studentens beredskap att möta olika aspekter av arbetslivet, däribland förändringar.

Detta redogörs för även i del 1.